

Egercsehi mentális térképezésének tanulságai az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhely kutatásainak tükrében (2016, 2024)

Nagyné Molnár, Melinda

*egyetemi docens, MATE Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet,
Vidék- és Területfejlesztési Tanszék, 2100 Gödöllő, Páter K. u. 1.*

Összefoglalás: A tanulmány Egercsehi mentális térképezésének tapasztalatait mutatja be az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhely 2016-os és 2024-es kutatásai alapján. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a helyiek miként érzékelik saját településüket, mely elemekhez kötődnek legerősebben, hogyan látják Egercsehi helyzetét, valamint hogyan különülnek el a falu egyes településrészei a helyi gondolkodásban.

Kulcsszavak: mentális térkép, tér-érzékelés, helyi identitás

Lessons from Egercsehi's mental mapping based on research conducted by the Hungarian Regional Science Association (MRTT) Village Seminar Research Workshop (2016, 2024)

Nagyné Molnár, Melinda

*associate professor, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences,
Institute of Rural Development and Sustainable Economy, Department of Rural and Regional Development,
H-2100 Gödöllő, Páter K. 1., Hungary*

Abstract: The study presents the experiences of mental mapping in Egercsehi based on the 2016 and 2024 research projects conducted by the Village Seminar Research Project of the Hungarian Regional Science Association (MRTT). The research aimed to explore how local inhabitants perceive their own settlement, which elements they feel most strongly connected to, how they evaluate the situation of Egercsehi, and how the different parts of the village are distinguished within local thinking.

Keywords: mental map, spatial perception, local identity

Bevezetés: A mentális térképezés jelentősége

A mentális térkép számos tudományterülethez kötődik: pszichológia, szociológia, antropológia, geográfia stb. Egyszerre jelenti a térbeli eligazodás neurológiai alapjait, a mentális reprezentációt és a világ fejbeni leképeződésének viselkedéses kifejeződéseit (Brozik et al., 2019). A mentális térképezés napjaink népszerű interdisciplináris kutatási módszere. Az ilyen vizsgálatok kiindulópontja, hogy a tér, amit vizsgálunk, nem pusztán objektív fizikai valóság, hanem az emberi tapasztalatok, érzelmek és kulturális jelentések összetett rendszere. A mentális térképezés segítségével többek között az is vizsgálhatóvá válik, hogy az emberek miként kapcsolódnak érzelmileg, kulturálisan a környezetükhöz (Ignatieva–Melnikov, 2019).

A módszer gyökerei E. Tolman (1948) kognitív térkép-elméletéig nyúlnak vissza, azonban a modern mentális térképezés alapjait Kevin Lynch amerikai urbanista fektette le a „The Image of the City” című munkájában. Lynch szerint az emberek nem objektív módon érzékelik a várost, hanem saját tapasztalataik alapján alakítanak ki róla mentális képet. A mentális térkép olyan szubjektív térbeli reprezentáció, amely az ember tudatában alakul ki a környezetéről (Gál, 2007). Nem egyszerűen egy „belső térkép”, hanem egy összetett pszichológiai és társadalmi konstrukció, amely magában foglalja az egyén tapasztalatait, érzelmeit, kulturális hátterét, társadalmi kapcsolatait és a környezethez fűződő viszonyát (Downs–Stea, 1973).

A faluszemináriumi kutatások keretei között végzett mentális térképezés során is abból indulunk ki, hogy egyrészt mindenki másként kötődik a falujához, másrészt a falun belül sem egyformán kötődik ki-ki az egyes településrészekhez. A közösség tagjainak külön-külön rögzített véleményéből csoportvélemény alkotható, mely információkkal szolgál a lokális térszerveződésről. A mentális térképezés lehetőséget teremt megismerni, hogy a falu valóságos fizikai megjelenése és annak mentális leképeződése hogyan viszonyul egymáshoz (Nagyné Molnár, 2022). A mentális vizsgálatok lehetővé teszik, hogy az egyéni véleményekből kialakítható csoportvélemények révén közelebb kerüljünk egy-egy lokális közösség gondolkodásának jobb megismeréséhez.

Az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhely kutatásainak egyik fontos elemét képezik a tér-érzékelésre irányuló mentális vizsgálatok. Valamennyi kutatási helyszínrünkön végeztünk vizsgálatokat. A bagyi eredményeket 2009-ben és 2017-ben publikáltuk (Molnár, 2009, 2017), a baksi eredményeket 2011-ben és 2019-ben (Kistamás-Molnár, 2011; Baka, 2019), a hollókőiakat 2015-ben és 2025-ben (Molnár–Bogárdi, 2015; Kátai–Nagyné Molnár, 2025), a komlóskaikat 2018-ban (Molnár, 2018), a pázmándit 2013-ban és 2021-ben (Karacs–Molnár, 2013; Nagyné Molnár, 2021), a tiszaladányit 2013-ban és 2020-ban (Karacs–Molnár, 2012, Baka, 2020, Nagyné Molnár–Nagy, 2020), a siklódit 2007-ben (Molnár, 2007), az átányit 2014-ben és 2023-ban (Bogárdi–Molnár, 2014; Kátai, 2023), valamint az Egercsehivel kapcsolatos tapasztalatokat 2016-ban (Molnár–Bogárdi, 2016).

Anyag és módszer

Az, hogy miként működik az emberek tapasztalati úton nyert érzékelése, amely alapján összeáll a mentális kép a helyről, Lynch (1960) kutatásait alapul véve öt térszerkezeti elem vizsgálatával tanulmányozható. Ez az öt alapvető térszerkezeti elem: útvonalak, határok, településrészek, csomópontok, tájékozódási (nevezetes) pontok (Lynch, 1960). Az általunk megfogalmazott kutatói kérdéseket is ennek mentén terveztük meg.

A mentális térképezés módszertana kérdőíves kutatás. A kérdőíves adatfelvétel részleteiről 2016-ban és 2024-ben is külön tanulmány számolt be (Molnár, M. 2016, Nagyné Molnár, 2026). Az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelye által 2024-ben végzett kutatás kapcsolódott a 2016-os, korábban ebben a témában itt zajló vizsgálatunkhoz (Molnár–Bogárdi, 2016). A mentális térképezés 2016-ban és 2024-ben is a következő kutatói kérdések mentén lett megtervezve:

- Hogyan él Egercsehi a fejekben? Mik a kedvelt helyek?
- Mennyire kötődnek az itt élők Egercsehihez? Elköltöznének-e, ha tehetnék?
- Más-e Egercsehi, mint a többi falu? És ha igen, miben más?
- Hogyan értékeli saját falujukat: kedvező, vagy kedvezőtlen adottságúnak élik meg a megkérdezettjeink?
- Vajon csak névleg különböznek a falu egyes részei (Ófalu, Alsótelep, Felsőtelep, Újtelep), vagy van ennek az elkülönülésnek társadalmi, mentális lenyomata is?

Eredmények és értékelésük

Egercsehiről szabad asszociációban

A mentális vizsgálatunk első eleme, egyben a kérdőívünk mindenkor első kérdése is: mi az első, ami eszükbe jut az itt élőknek a faluval kapcsolatban. A 2016-os és 2024-es felmérésben készült két szófelhő (1–2. ábra) összehasonlítása alapján számos átfedést lehet találni. Mindkét felmérésben a településhez kapcsolódó legerősebb asszociációk között hangsúlyosan jelenik meg a bánya, noha több mint 30 éve történt annak bezárása.

1. ábra. „Mi jut eszébe először, ha Egercsehre gondol?": válaszok az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelyének 2016-os kutatásában (Molnár-Bogárdi, 2016, 129.p.)
 Forrás a 2016. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Bogárdi. (Tagxedo)

2. ábra. „Mi jut eszébe először, ha Egercsehre gondol?": válaszok az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelyének 2024-es kutatásában
 Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

A település ipari múltjára és társadalmi problémáira utaló kifejezések alapján azt mondhatjuk, hogy a válaszadók gondolkodásában Egercsehi identitását még alapvetően meghatározzák a szénbányászati múlt és annak negatív következményei. Ez nyilvánvalóan abból adódik, hogy a megkérdezettjeink jelentős része itt született, itt nőtt fel, emlékei kötődnek a bányabezárás előtti időkhöz. Azt lehet hosszú távon vizionálni azonban, hogy az új generációk felnövekedésével a bányabezárás okozta sok közvetlen társadalmi emlékezete fokozatosan háttérbe fog szorulni (1–2. ábra).

Kedvelt, fontos helyek Egercsehiben

A 3. ábra szófelhője alapján a válaszadók számára Egercsehi legkedveltebb és legfontosabb helyei elsősorban a település közösségi, rekreációs és identitásképző tereihez kapcsolódnak (3. ábra)

3. ábra. Egercsehi kedvelt helyei: válaszok az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelynek 2024-es kutatásában

Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

A legnagyobb hangsúlyt egyértelműen a természet, a parkok, a bányász-tér, a focipálya kapta, ami arra utal, hogy a megkérdezettek számára egyszerre fontos a természeti környezet, a mindennapi élet infrastruktúrája, valamint a közösségi és kulturális terek jelenléte. A „természet” kiemelkedő mérete azt jelzi, hogy Egercsehi egyik legfontosabb értékének a válaszadók a települést körülvevő táji és természeti

környezetet tartják. A „bányász-tér” és a „bányászmúzeum” hangsúlyos megjelenése arra mutat rá, hogy a bányászati múlt továbbra is meghatározó eleme a település identitásának és kollektív emlékezetének. Ezek a helyek nemcsak fizikai terek, hanem a helyi hagyományok és közösségi emlékezet szimbólumai is. A „focipálya” hangsúlyos jelenléte arra utal, hogy a sport és a közösségi szabadidős tevékenységek meghatározóak (voltak) a helyiek számára. A kisebb, de még mindig jól látható elemek – például a Szilvástető, Népkert, Beniczky-kúria, Ófalu, Péntek-domb, Csókos vagy az Ifjúsági ház környéke – azt mutatják, hogy egyrészt a válaszadók kötődése sokszínű, másrészt Egercsehi több, eltérő karakterű településrészéhez, történeti és közösségi helyszínéhez is fűzi az embereket pozitív emlék.

Kötődés Egercsehihez: menni, vagy maradni?

Azzal a kérdésünkkel, hogy „ha tehetné, elköltözne-e innen?”, arra szerettünk volna választ kapni, hogy vajon mennyire látják a falut jó perspektívának az itt élők. Tapasztalataink szerint, noha a falut, mint azt a szabad asszociációs szófelhőben is láthatjuk számos probléma sújtja, 2016-ban is azok voltak többségben (53%), akik nem költöznének el innen (Molnár–Bogárdi, 2016). 2024-ben tovább növekedett a maradást tervezők aránya: 57% (67 fő). Akik mennének (50 fő a 117 főből), azok hasonlóan a 2016-os tapasztalatainkhoz főleg a megélhetés, a jobb életkilátások miatt mennének, vagy mert a gyerekeik már máshol élnek. Ugyanúgy, ahogyan a 2016-os felmérésünkkor, a legtöbben városba, főként Egerbe vagy rokonokhoz mennének, de voltak megjelölve külföldi célok is, többnyire nem pontos helymegjelöléssel. 2024-ben magas volt azok aránya, akik az elköltözést „tanyára” terveznék (öt említés volt). A 2016-os vizsgálatunkkal a 2024-es szinkronban volt abból a szempontból is, hogy az elmenni szándékozók jelentős része nem tudta *konkrétan* is megnevezni a célhelyet, ahová menne. Nemcsak a külföldi példákban. A nem konkrét esetek egy része tágabb térségek megjelölése volt: Dunántúl, Balaton környéke stb. Ebből az gyanítható, hogy az elköltözési szándékra adott „igen” válasz valójában inkább csak vágy. Bár az sem kizárt, hogy nem ismerik az Egercsehin kívüli tényleges alternatívákat. 2016-ban elköltözés céljával huszonnégyen jelölték meg Egert, Budapestet hárman, Győrt ketten. Egy-egy helyen került elő Szarvaskő, Tiszafüred, Vámosgyörk, Béalápátfalva, Szilvásvár, Debrecen, Kál és Füzesabony neve (Molnár–Bogárdi, 2016). 2024-ben Eger neve tizenháromszor került elő, Budapest neve háromszor, Győr környéke egyszer. Egy-egy helyen került elő Gödöllő, Szada, Parád, Mátészalka, Nagyvisnyó, Bükk-szentkereszt, Szilvásvár, Pétervársára, Tokaj, Rakamaz, Hévíz.

Egercsehi nem „átlagos” falu, hanem egy egykori bányásztelepülés, amelynek társadalmi szerkezete, településképe és közösségi emlékezete is eltér a hagyományos falvakétól (4. ábra).

Többen említették, hogy „valaha központi település volt”, illetve, hogy „itt van minden: posta, óvoda, bölcsőde, iskola, boltok”. Ez arra utal, hogy Egercsehi intézményi ellátottságát és funkcionális szerepét a válaszadók kedvezőbbnek tartják (vagy legalábbis tartották) sok más kistelepüléshez képest. Ehhez kapcsolódik a „jobb közlekedés” és a „fejlettebb a többinél” kifejezés is, amelyek a település viszonylagos infrastruktúra- és szolgáltatásbeli előnyeit hangsúlyozzák. Ugyanakkor a szófelhő (4. ábra) erősen tükrözi a társadalmi problémák érzékelését is. Nagy hangsúlyt kap a „szegénység”, a „rendezetlen település”, a „rosszabb állapotú falu, mint a többi”, valamint a „megszűnt minden” megfogalmazás. Ezek arra utalnak, hogy sok válaszadó a település hanyatlását, gazdasági visszaesését és az ipari múlt elvesztésének következményeit látja a legfontosabb különbségnek. Különösen hangsúlyos a társadalmi összetétel változásának érzékelése is. A „sok az idegen beköltöző” és a „cigányok miatt” kifejezések azt mutatják, hogy a válaszadók egy része a település átalakulását társadalmi oldalról értelmezi. Emellett megjelenik az „idősödő falu”, a „megosztott a falu”, valamint a „nem érzik a magukénak az emberek a falut” gondolat is, amelyek a helyi társadalom gyenge pontjaira mutatnak rá. A negatívumok mellett azonban pozitív társadalmi jellemzők is megjelennek. A válaszadók szerint Egercsehi bizonyos értelemben „szép”, „békésebb”, „magasabb színvonalú falu”, illetve „empatikus, segítőkész lakosság” jellemzi. Ez arra utal, hogy a helyi közösségben továbbra is jelen vannak az élhető vidéki környezet elemei. Pozitív értelemben került elő a falu természeti adottsága, a szép fekvése is (4. ábra).

Egercsehi: kedvező, vagy kedvezőtlen helyzet?

Igazodva a korábbi módszertanhoz, a megkérdezettjeinknek 2024-ben is listát kellett készíteni a szerintük kedvezőtlen (rossz) és kedvező (jó) adottságú településekről. Ezzel egyrészt tudni szerettük volna, hogy vajon saját településüket hová sorolják a válaszadóink. A másik célunk az volt, hogy megtudjuk, mennyire tág térben gondolkodnak, azaz mentális térük nagyságára is kíváncsiak voltunk. A lista készítésében ugyanis térben nem korlátoztuk a válaszadóinkat. Csupán a megnevezendő települések számát korlátoztuk (maximum 3-at lehetett jelölni) (Molnár–Bogárdi, 2016).

Ami a *kedvező helyzetű* településeket illeti, 2016-ban kedvezőnek ítélt településre a válaszadók összesen 208 említést tettek 52 települést nevezve meg. 2024-ben 257 említés volt 73 településre. Tapasztalatunk szerint az, hogy ki mit tart jó helyzetűnek, az sokkal változatosabb településlistát eredményezett, mint ahogyan a kedvezőtlen adottságú települések esetében tapasztaltuk. 2016-ban a megkérdezettek 18%-a nem tudott/nem akart válaszolni erre a kérdésre, 2024-ben 17%-a.

A legpozitívabb megítélést 2016-ban Eger nyerte el 29 említéssel. A második helyezett Bélapátfalva volt 20 említéssel. Szilvásvárad a 3. helyezett (13 említés), Szarvaskő a 4. (11 említés) volt. Érdekes módon Bekölce is sok jelölést kapott (10), pedig ezt a települést a kedvezőtlen adottságúaknál is előkelő helyen jelenítették meg a megkérdezettjeink. Győr és Egerbocs nyolc-nyolc jelölést kapott, Budapest és Felsőtárkány pedig hetet-hetet. Tarnaleleszt hat megkérdezett nevezte kedvező helyzetűnek, míg Egerszalókot öt, Maklárt, Mikófalvát, Balatont és Sopront pedig négy esetben. Egynél több jelölést kapott még Heves megyében: Pétervására, Szúcs, Andorlaktálya, Bükkszék és Parád (Molnár–Bogárdi, 2016). 2024-ben is a legtöbb pozitív említést Eger kapta (33 jelöléssel). A második 2024-ben is Bélapátfalva volt (23 jelöléssel). Szarvaskő (17 említés) viszont 2024-ben megelőzte Szilvásváradot (9 említés). Egercsehi is 9 említést kapott, ugyanannyit, mint Szilvásvárad. Felsőtárkány, Ostoros, Bekölce, Mikófalva nyolc-nyolc említést kapott 2024-ben. Hét említést kapott Egerszalók, ötöt Balaton. Ezek mind Heves vármegyében találhatóak. Andornaktálya és Bátor is Heves vármegyei, ők három jelölést kaptak. Két jelölést kapott Fejér vármegyében Mór, Heves vármegyében: Tarnalelesz, Bükkszenterzsébet, Fedémes, Mónosbél, Noszvaj, Pétervására és Gyöngyös. 2016-ban egy-egy jelölése volt ugyancsak Heves vármegyében Gyöngyösnek, Egerbaktának, Noszvajnak, Novajnak, Parádsasvárnak, Parádfüldőnek, Mátraházának, Bátornak, Demjénnek, Bükkszenterzsébetnek, Nagyvisnyónak és Mátraszentimrének. Egercsehi neve ugyancsak egyszer fordult elő. Pest vármegyéből Váchartyán, Mogyoród, Pécel és Monor kapott jelölést. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyéből Bogács, Ózd, Miskolc és Kazincbarcika kapott egy-egy jelölést. De az Alföldön is voltak jelölések: Kalocsa (Bács-Kiskun vármegye), Debrecen, Hajdúszoboszló, Újtikos (Hajdú-Bihar vármegye), Nyíregyháza (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye). A Dunántúlon csak Felcsút és Székesfehérvár (Fejér vármegye), valamint Keszthely (Zala vármegye) kapott jelölést (Molnár–Bogárdi, 2016). Az egyetlen jelölést kapó települések térben tehát már 2016-ban is rendkívül szórtak voltak, ami még inkább a szétszóródás irányában változott 2024-re. Heves vármegyében jelölést kapott: Nagyvisnyó, Mátrafüred, Tarnalelesz, Parád, Poroszló, Sarud, Egerbakta, Bükkszék, Visonta, Kömlő, Besenyőtelek, Tiszanána, Felnémet, Füzesabony és Maklár. Békés vármegyében egy bejegyzést kapott: Medgyesegyháza és Gyula. Győr-Moson-Sopron vármegyében Győr és Sopron. Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében kedvezőnek jelölték Karcagot, Csongrád-Csanád vármegyében Szegedet, Hódmezővásárhelyet, Hajdú Biharban Hajdúszoboszlót, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében Penyigét. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében: Mezőkövesd, Borsodnádasd, Ózd, Járdánháza, Jósvalfő, Bükkmogyorósd kapott egy-egy jelölést, Pest vármegyében Gödöllő, Veresegyház, Taksony, Szentendre, Százhalombatta kapott említést, Fejér vármegyében Bodajk, Nógrádban Szécsény, Tolnában: Paks, Baranyában:

Pécs, Vas vármegyében: Szombathely, Komárom-Esztergomban Komárom és Leányvár. Budapest is csak egyetlen jelölést kapott. És volt két külföldi jelölés is: Liszszabon és Barcelona.

Ami a *kedvezőtlen helyzetű* településeket illeti, 2016-ban a válaszadóink összesen 216 említést tettek 35, általuk kedvezőtlen helyzetűnek tartott településre. 2024-ben 186 említés volt összesen 36 településre. 2016-ban a válaszadóinknak a 15%-a nem tudott/ nem akart megnevezni egyetlen települést sem, 2024-ben ez az arány 18% volt. Ami a megnevezett településeket illeti, 2016-ban 57 előfordulással a közeli Szúcs lett a legtöbbször megjelölt nevű település. 2024-ben is Szúcs volt a legtöbbször megnevezett hely (52 jelölés). Ezt 2016-ban Egercsehi követte 36 jelöléssel, akárcsak 2024-ben (32 jelölés). Bekölce volt a harmadik a jelölések alapján (28-an jelölték) 2016-ban, ahogyan 2024-ben is, összesen 19 jelöléssel. Ezt követte 2016-ban Tarnalelesz (21-szer került elő hátrányos helyzetűként), és ugyanígy negyedik volt 2024-ben is 17 jelöléssel. Ózd ötödik volt 2016-ban (7 jelölés), de ennek a településnek a jelöltsége szám szerint jelentősen megnőtt 2024-ben: 16 jelölést kapott. 2016-ban hétszer volt említve Borsodnádasd, hatszor Egerbocs. Heves vármegyében egynél több jelölést kapott még: Pétervására, Mikófalva, Bükkszenterzsébet, Szentdomonkos, Mónosbél, Balaton, valamint Istenmezeje. Szintén egynél több jelölést kapott Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében Arló. Heves vármegyében egy-egy említése volt: Gyöngyöspatának, Bükkszéknek, Bátorinak, Hevesaranyosnak, Tarnabodnak, Tarnaszadánynak, Mátraderecskének, Szajlának, Kálnak, Fedémesnek, Kömlőnek és Átánynak. Ugyancsak egy-egy említése volt Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében: Borsodbótának, Járdánházának, Szentistvánnak és Miskolcnak. Két Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település neve is előkerült: Mátészalka és Pusztadobosé. 2024-ben tízszer kapott említést Egerbocs, hatszor Mikófalva, ötször Arló, négyszer Hevesaranyos, háromszor Szentdomonkos, Bükkszenterzsébet, Átány, Tiszanána, Borsodnádasd, kétszer Bélapátfalva, Bükkszentmárton. Heves vármegyében egy-egy jelölést kapott még: Szajla, Ostoros, Verpelét, Kerecsend, Dormánd, Visznek, Pétervására, Istenmezeje, Tarnabod, Tarnaszentmária, Bükkszentmárton, Egerbakta és Fedémes. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében szintén egy-egy jelölést kapott: Nagyecser, Csernely és Miskolc. Nógrádból is volt egy jelölés Zabarra. Az Alföldről Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéből volt egy-egy jelölés Bánhalmára, Szajolra, Tiszaburára.

Ha a válaszadók véleménye alapján Egercsehi megítélésére koncentrálunk, akkor azt mondhatjuk, hogy a falu nem írható le egyszerűen sem egyértelműen kedvező, sem egyértelműen kedvezőtlen településként. A kutatás eredménye alapján inkább egy erősen árnyalt, kettős megítélésű település képe rajzolódik ki. A kedvezőtlen települések rangsorában Egercsehi mind 2016-ban, mind 2024-ben a második legtöbbször említett település volt: 2016-ban 36, 2024-ben pedig 32 negatív említést kapott. Ez arra utal, hogy a megkérdezettek jelentős része továbbra is érzékeli a település problémáit, hátrányos helyzetét, Egercsehi tehát a helyi tudatban továbbra

is részben problématerhelt településként él. Ugyanakkor a kép korántsem kizárólag negatív. A kedvező adottságú települések között Egercsehi 2024-ben már 9 pozitív említést kapott, ami jelentős változás ahhoz képest, hogy 2016-ban mindössze egyetlen alkalommal nevezték meg kedvező adottságú településként. Ez arra utal, hogy a település megítélésében bizonyos pozitív elmozdulás figyelhető meg. Bár továbbra sem tartozik a legkedvezőbb helyzetű települések közé, egyre többen érzékelnek benne értékeket, fejlődési lehetőségeket vagy élhetőbb vonásokat. A vizsgálatunk egyik legfontosabb tanulsága tehát az, hogy Egercsehi megítélése kettős. A negatív kép még mindig dominánsabb, de mellette egyre erősebben jelennek meg pozitív értelmezések is. Ez arra utalhat, hogy a település átmeneti állapotban van: múltjának problémái még erősen élnek a köztudatban, ugyanakkor már érzékelhetőek olyan változások, amelyek javítják a település megítélését. Egercsehre úgy érdemes tekinteni, mint egy fejlődő, identitását kereső, ellentmondásos megítélésű településre, ahol a kedvezőtlen adottságok mellett van pozitív elmozdulás is.

Egercsehi településrészeinek mentális térképe

Az olyan falvakban, melyek összetett térszerveződésűek, hasznos megvizsgálni, hogy miként működik a falu, vajon az önálló földrajzi névvel illetett téregységekhez önálló identitás, önálló karakter tartozik-e (Nagyné Molnár, 2022). Az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelye által vizsgált települések közül ilyen összetett térszerkezetű település Egercsehi mellett Siklód, Bag, Baks, Tiszaladány és Hollókő. Ezekben az esetekben kérdőíves felméréssel azt szoktuk felmérni, hogy a megkérdezettek miként vélekednek az egyes településrészekről. Érzékelnek-e egyáltalán különbséget a településrészek közt, és ha igen, akkor azt miként fogalmazzák meg, mire vezetik vissza (Molnár, 2007; Molnár, 2009, 2017; Kistamás–Molnár, 2011; Baka, 2019, 2020; Karacs-Molnár, 2012; Molnár–Bogárdi, 2015; Kátai–Molnár, 2025).

Kátai-Nagyné Molnár (2026) tanulmányában mélyebben is megismerhetjük, hogy Egercsehi négy, többé-kevésbé fizikailag is jól elkülönülő részből áll: Ófalu (Falu, Csehifalu), Alsótelep, Felsőtelep, Újtelep (1. térkép).

1. térkép. Egercsehi bel- és külterülete, valamint a belterület szerkezeti egységei

Forrás: <https://data2.openstreetmap.hu/terkep/Egercsehi> alapján saját szerkesztés, 2026

Az alábbiakban az egyes településrészekről alkotott képet vizsgálom meg.

Ófalu

A 2024-ben végzett vizsgálatunk alapján a szófelhőben (5. ábra) megjelenő információ szerint Egercsehi Ófalujáról alapvetően egy kedvezőtlen társadalmi kép és település-megjelenés rajzolódik ki a válaszadók fejében. A legnagyobb gyakorisággal megjelenő kifejezések – például „nincs ott semmi”, „csendes”, „egyre több a cigány”, „előregedő, kihálóban levő”, „üres, szegényes, lelakott házak” – arra utalnak, hogy a településrészeiről kialakult kép erősen összekapcsolódik a hanyatlás, az elnéptelenedés és a periférikus helyzet érzésével. A válaszadók több esetben hangsúlyozták a fejlesztések hiányát is („kimaradt a fejlesztésekből”, „elmaradottabb”, „rosszabb közlekedés”), ami azt sugallja, hogy Ófalut sokan a település kevésbé fejlett, háttérbe szorult részének tekintik (5. ábra).

**régen hagyományos gazdálkodás volt
üres, szegényes, lelakott házak
előregedő, kihalóban levő
szegényebb, elmaradottabb**

rosszabb közlekedés
kimaradt a fejlesztésekből
falusi környezet, nincs sűrűn beépítve

félreeső hely

szép része a falunak
tisztabb
ez az ősi falu

esetlegesen az emberek
családi időszaka
ott több a példamutató
szociális háttérrel
családokból
közösségi élet

**nincs ott semmi
csendes**

hiányos szolgáltatás: se iskola, se óvoda, se bolt
egyre több a cigány

5. ábra. Az Ófalura vonatkozóan adott jellemzések az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelyének 2024-es kutatásában

Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

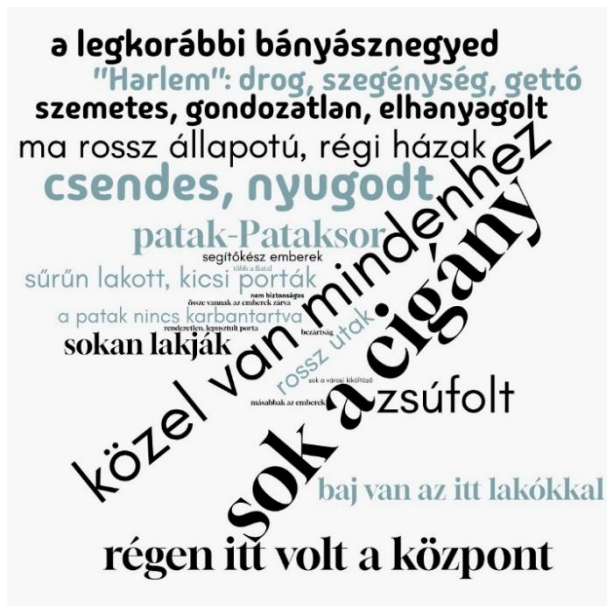
Szintén gyakran jelent meg a válaszokban a szolgáltatáshiány problémája („hiányos szolgáltatás: se iskola, se óvoda, se bolt”), ami a vidéki perifériákra jellemző funkcióvesztésre utal. Ugyanakkor a szófelhő nem kizárólag negatív elemeket tartalmaz. Megjelennek olyan kifejezések is, mint „falusi környezet”, „csendes”, „tisztta”, „szép része a falunak”, illetve „ez az ősi falu”, amelyek arra utalnak, hogy egyes válaszadók számára Ófalu a hagyományos falusi életforma, a nyugodtabb környezet és a település történeti gyökereinek hordozója. A „régen hagyományos gazdálkodás volt” megfogalmazás szintén a múlt örökségéhez és a tradicionális vidéki életmód pozitív képét idézi (5. ábra).

Érdeemes mindehhez hozzáilleszteni azt a vizsgálatunkat, melyben arra voltunk kíváncsiak, hogy mely utcákban nem lagnának semmiképp a megkérdezettjeink, és melyeket tekintik a legvonzóbbnak. Az így feltett kérdésre adott válaszok kevéssé festenek negatív képet. Ugyan a megkérdezettek 14%-a nem tudott választ adni arra a kérdésre, hogy hol nem lakna semmiképp, de akik válaszoltak, azoknak a 6%-a Ófalu egészét kedvezőtlenül ítélik meg. A legnagyobb említésszáma a Rákóczi útnak volt (8%). Továbbá a Csónak utcának 2%, valamint a Kossuth utca (5%-ot kapott) került elő, mint ahol nem lagnának semmiképp. Ugyanakkor ezek az utcák pozitív összefüggésben is előkerültek. A válaszadók 8%-a ugyan nem adott választ

arra a kérdésre, hogy hol lalnának szívesen, de akik igen, azoknak a 9%-a szívesen lakna a Kossuth úton, valamint 1-2%-nyi említéssel ugyanezt mondták a Csónak és a Rákóczi útról is.

Alsótelep

A szófelhő (6. ábra) alapján Egercsehi Alsótelepéről egy erősen ambivalens, kettős kép rajzolódik ki a válaszadók véleményeiben. A legnagyobb gyakorisággal megjelenő kifejezések – például „sok a cigány”, „közel van mindenhez”, „zsúfolt”, „csendes, nyugodt”, illetve „régén itt volt a központ” – arra utalnak, hogy a településrész társadalmi megítélése egyszerre kapcsolódik a történeti jelentőségéhez, a jó fekvéséhez és ugyanakkor különböző társadalmi problémákhoz. A válaszadók gyakran hangsúlyozták Alsótelep múltbeli szerepét („a legkorábbi bányász-negyed”, „régén itt volt a központ”), amely arra utal, hogy a településrész történeti identitása még ma is erősen él a helyiek emlékezetében. Ez a múlt azonban sokak szerint mára leromlott állapotokkal társul: a „ma rossz állapotú, régi házak”, „szemetes, gondozatlan, elhanyagolt”, valamint „a patak nincs karbantartva” kifejezések a fizikai környezet hanyatlását és az infrastruktúra problémáit hangsúlyozzák. A szófelhőben markánsan megjelennek társadalmi feszültségekre utaló elemek is. Az olyan megfogalmazások, mint „Harlem: drog, szegénység, gettó”, „baj van az itt lakókkal”, „nem biztonságos”, illetve „sok a cigány” azt jelzik, hogy több válaszadó a településrészt társadalmi problémákkal, szegénységgel és konfliktusokkal azonosítja. Ezek a vélemények a szegregáció és a társadalmi perifériára szorulás érzékelésére utalhatnak. Ugyanakkor pozitívabb fogalmak is megjelennek. A „csendes, nyugodt”, „segítőkéss emberek”, „össze vannak az emberek zárva”, illetve „közel van mindenhez” kifejezések arra utalnak, hogy a helyi közösségi kapcsolatok és a településrészen belüli társadalmi összetartás a válaszadók egy része számára értéket képviselnek (6. ábra).

6. ábra. Az Alsótelepre vonatkozóan adott jellemzések az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelyének 2024-es kutatásában

Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

Ha megnézzük, hogy mely utcákban nem lagnának semmiképp a megkérdezettjeink, és melyeket tekintik a legvonzóbbnak, akkor azt tapasztaljuk, hogy az Alsótelepről kialakult szófelhővel összecseng a kapott válasz. A válaszadók 18%-a Alsótelep egészét megjelölték, mint ahol semmiképp nem lagnának. Különösen kiugró volt a Pataksor említése (59%). Az Alkotmány út említése is előkerült kedvezőtlen összefüggésben (6%), mint ahogy az Egri úté is (5%). Ugyanezek az utcák ugyanakkor vonzó utcaként is megjelentek. A válaszadók 17%-a szívesen lakna az Egri úton (nem a forgalmas részén), de a Pataksort is megnevezték (3%) pozitív összefüggésben, mint ahogyan az Alkotmány utcát is (2%) és a Nagyház utcát is (1%).

Felsőtelep

A szófelhő (7. ábra) alapján Egercsehi Felsőtelepéről alapvetően kedvezőbb, rendezettebb kép rajzolódik ki a válaszadók véleményeiben, mint a település más részeiről.

7. ábra. A Felsőtelepre vonatkozóan adott jellemzések az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelyének 2024-es kutatásában

Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

A leggyakrabban előforduló kifejezések – például „nyugodt”, valamint „szép környezet” – arra utalnak, hogy a válaszadók Felsőtelepet élhetőbbnek, jobb állapotúnak érzékelik. A „rendezettebb” szó kiemelkedő gyakorisága azt sugallja, hogy a településrészt sokan a gondozottabb lakókörnyezethez, kedvezőbb településképhez kapcsolják. Ezt erősítik a „jó utak” és „szép környezet” megfogalmazások is, amelyek az infrastruktúra és a környezeti adottságok pozitív megítélésére utalnak. A „nyugodt” és „kevésbé zűrös” kifejezések alapján a válaszadók Felsőtelepet minden bizonnyal társadalmi vonatkozásban is kiegyensúlyozottabbnak, konfliktusoktól kevésbé terheltnek érzik. Ez a megítélés különösen érdekes annak fényében, hogy a település más részeinél gyakrabban jelentek meg társadalmi problémákra, elhanyagoltságra vagy szegregációra utaló elemek. A szófelhő ugyanakkor arra is utal, hogy Felsőtelep történeti identitása továbbra is fontos. „Később épült bányász-negyed”, az „Alsótelephez hasonló sorházak” kifejezések arra emlékeztetnek, hogy ennek a településrésznek a kialakulása is szorosan kapcsolódik a bányászati múlthoz (7. ábra).

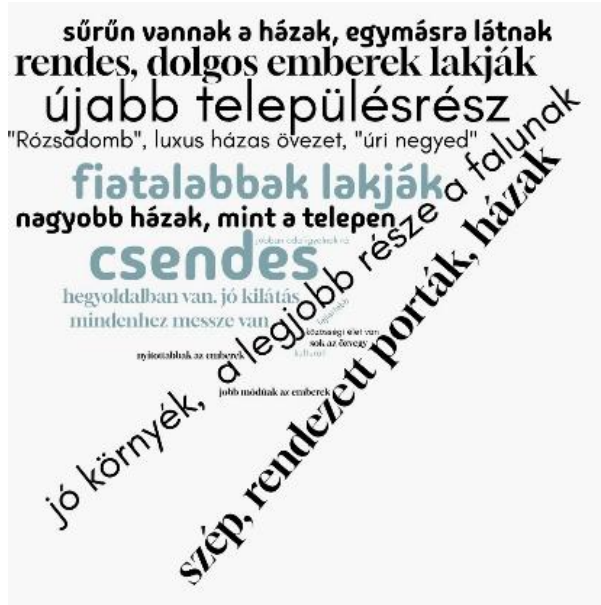
Vizsgáljuk meg, hogy miként vélekedtek a megkérdezettek: laknának-e itt szívesen? Az így feltett kérdésre meglepően más hangvételű választ kaptunk, mint amit

vártunk. Elég magasnak mutatkozott azon válaszadók aránya, akik nem költöznek ide. A megkérdezettek 12%-a az egész Felsőteleppel kapcsolatban érvényesnek gondolja, hogy nem költözne ide. Külön nevesítve csak az Ady út került elő a megkérdezettek 2%-ánál. Érdekes módon a szívesen lakott helyek között is megjelent az Ady út (3%), és mellette a Malom út is (2%). Általában a Felsőtelepen a megkérdezettek 4%-a lakna szívesen.

Újtelep

Az Újtelepről készült szófelhő (8. ábra) alapján Egercsehi ezen részéről alapvetően pozitívabb, kedvezőbb társadalmi és lakókörnyezeti kép rajzolódott ki a válaszadók véleményeiben. A legnagyobb gyakorisággal megjelenő kifejezések – például „csendes”, „fiatalabbak lakják”, „rendes, dolgos emberek lakják”, „rendezett porták, házak”, valamint „jó környék” – arra utalnak, hogy a településrészt sokan stabilabb, rendezettebb és kedvezőbb társadalmi státuszú lakóövezetként érzékelik. A válaszadók több alkalommal hangsúlyozták a településrész újabb jellegét („újabb településrész”), amelyhez modernebb lakókörnyezet és nagyobb házak társulnak („nagyobb házak, mint a telepen”). A „Rózsadomb”, „luxus házas övezet”, illetve „úri negyed” megfogalmazások – még ha részben túlzó formában is – egyértelműen arra utalnak, hogy Újtelepet sokan Egercsehi kedvezőbb presztízsű részének tekintik. Az olyan kifejezések, mint „rendezett porták, házak”, „jobban odafigyelnek rá”, „jobb módúak az emberek”, illetve „kulturált” azt jelzik, hogy a válaszadók a településrészt gondozottabbnak és kedvezőbb szociális helyzetűnek érzékelik. A „fiatalabbak lakják” kifejezés pedig arra utal, hogy Újtelep népessége kevésbé elöregedett, mint a település más részei. Természeti-táji szempontból szintén kedvező elemek jelennek meg. A „hegyoldalban van, jó kilátás”, „csendes”, valamint „jó környék” megfogalmazások arra utalnak, hogy a településrész fekvése és lakókörnyezete pozitív megítélés alá esik. Ugyanakkor a „mindenhez messze van” kifejezés azt jelzi, hogy egyes válaszadók a településrész relatív elszigeteltségét vagy periférikus fekvését hátrányként érzékelik.

Újtelep szívesen lakott hely, ez derült ki a kiegészítő vizsgálatunkból is. A megkérdezettjeink 8%-a a teljes újtelepi részen szívesen lakna. Külön kiemelkedett a Csákány utca említése: 17%, valamint a Május 1. úté: 15%. Negatív összefüggésben kevés említést kapott ez a településrész. A megkérdezettek 1-2%-a jelölte a Május 1. utcát, a Csákány, valamint a Petőfi utat.

8. ábra. Az Újtelepre vonatkozóan adott jellemzések az MRTT Faluszeminárium Kutatóműhelyének 2024-es kutatásában

Forrás a 2024. évi falukutatás kérdőívei alapján szerkesztette Nagyné Molnár (Wordclouds), 2026

Következtetések

A szabad asszociációs vizsgálatok szerint Egercsehi identitását továbbra is alapvetően meghatározza a bányász múlt. Mind a 2016-os, mind a 2024-es szöveghőkben kiemelkedő szerepet kaptak a bányához, a szegénységhez és a település hanyatlásához kapcsolódó kifejezések. A válaszadók gondolkodásában a bányabezárás következményei ma is élő társadalmi emlékezetként jelennek meg. A „miben más Egercsehi, mint a többi falu?” kérdésre adott válaszok alapján is kimutatható, hogy a bányabezárások után több mint 30 évvel is az egykori bányász múlt fontos identitás-őrzője a falunak.

A kötődésvizsgálat legfontosabb üzenete, hogy a lakosság többsége továbbra sem költözne el Egercsehiből. 2016-ban a megkérdezettek 53%-a, 2024-ben pedig már 57%-a maradna a településen. Az elköltözést fontolgatók elsősorban jobb megélhetési lehetőségek vagy családi okok miatt mennének el, leginkább Egerbe vagy más városokba. Számos pozitív képet kötnek a helyiek a településhez: különösen a természethez, a közösségi terekhez és a nyugodt vidéki környezethez.

A településről alkotott kép tehát erősen kettős: egyszerre jelenik meg benne a fejlődési potenciál és a leszakadás érzete. Ez mutatkozott meg a helyzetmegítélésben is. A kedvező és kedvezőtlen települések rangsorolása során Egercsehi sajátos, árnyalt megítélést kapott. Bár továbbra is sokan tartják problémákkal terhelt falunak, 2024-re jelentősen nőtt azok száma is, akik kedvező adottságú településként említették. Ez arra utal, hogy a település megítélése lassan pozitív irányba mozdul, bár a negatív kép még mindig dominánsabb.

Egercsehi településrészeinek mentális képét tekintve is van tanulság. Egercsehi Ófalujáról kettős kép bontakozott ki: egyrészt egy elöregedő, funkcióit veszítő, társadalmi problémákkal terhelt településrész képe jelent meg, másrészt azonban továbbra is érzékelhető benne a hagyományos falusi karakter, a csendes környezet és a hely identitásőrző szerepe. Alsótelepet a válaszadók egyszerre tartják történetileg fontos és társadalmi problémákkal terhelt falurésznek; gyakran kapcsolódik hozzá a szegénység és a szegregáció érzete. Felsőtelep kedvezőbb megítélésű, rendezettebb településrésznek számít, míg Újtelep egyértelműen a legpozitívabb jelzőket kapta: fiatalosabb, jobb társadalmi státuszú lakóövezetként jelent meg.

A tanulmány legfontosabb következtetése, hogy Egercsehi mentális képe rendkívül összetett és kettős. A település múltjának problémái továbbra is erősen élnek a helyi tudatban, ugyanakkor egyre több pozitív értelmezés került elő, fejlődési lehetőségekre és helyi értékekre jelent meg utalás a válaszokban. A mentális térképezés eredményei alapján Egercsehi olyan településként írható le, amely egyszerre hordozza az ipari múlt örökségét, a vidéki hanyatlás jeleit és a megújulás lehetőségeit.

Irodalomjegyzék

- Baka, F. (2019): Baks mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 13. 47–57.
- Baka, F. (2020): Tiszaladány mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 14. 32–40.
- Bogárdi, T., Molnár, M. (2014): Átány mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 8. 86–98.
- Brozik, P., Keszei, B., Dúll, A. (2019): Mentális térképezés a köztérkutatásban/ Két környezetpszichológiai vizsgálat kutatómódszertani tapasztalatai. *Társadalomtudományi Szemle*, 9(1), 19–47. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2019.1.19>
- Downs, R. M., Stea, D. (1973): Térképek az elmében. Robert M. Downs és David Stea: *Cognitive Maps and Spatial Behavior: Process and Products*. In: Downs és Stea (szerk.): *Image and Environments*. Chicago: Aldine Publishing: (<http://mmap.integratio.ro/pdf/6mentmap.pdf>)
- Gál, V. (2007): Mentális térképek elméletben és gyakorlatban. *Területfejlesztés és Innováció*, 1(1), 17–22.
- Ignatieva, I. I., Melnikov, A. S. (2019): Analytical components of mental mapping in sociological studies conflicts. *Ukrainian Society*, 3(70), 9–22. <https://doi.org/10.15407/socium2019.03.009>

- Karacs, M., Molnár, M. (2012): Tiszaladány mentális térképe, *Acta Regionis Rurum*, 6. 34–45.
- Karacs, M., Molnár, M. (2013): Pázmánd mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 7. 118–130.
- Kátai, B. (2023): Átány mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 17. 127–134.
- Kátai, B., Nagyné Molnár, M. (2026): Utcakép-elemzés Egercsehiben. *Acta Regionis Rurum*, 20. 48–64.
- Kátai, B., Nagyné Molnár, M. (2025): Mentális és földrajzi tér-értékelemzés Hollókőn. *Acta Regionis Rurum*, 14. 151–164.
- Kistamás, T., Molnár, M. (2011): Baks mentális térképe, *Acta Regionis Rurum*, 5. 83–91.
- Lynch, K. (1960): *The image of the City*. Cambridge MA: MIT Press, 208 p.
- Molnár, M., Bogárdi, T. (2015): Hollókő mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 9. 104–114.
- Molnár, M., Bogárdi T. (2016): Egercsehi mentális térképe, *Acta Regionis Rurum*, 10. 128–142.
- Molnár, M. (2007): Siklód térszerkezete. *Acta Regionis Rurum*, 1. 23–31.
- Molnár, M. (2009): Bag mentális térképe. *Acta Regionis Rurum*, 3. 33–37.
- Molnár, M. (2016): Falukutatás Egercsehin. *Acta Regionis Rurum*, 10. 4–10.
- Molnár, M. (2017): Bag mentális térképe: a 2009-es és a 2017-es kutatások összevetése. *Acta Regionis Rurum*, 11. 168–178.
- Molnár, M. (2018): Földrajzi- és mentális tér-értékelemzés Komlóskán. *Acta Regionis Rurum*, 12. 124–130.
- Nagyné Molnár, M (2026): Átalakuló Egercsehi – monitoringvizsgálat (2016, 2026). *Acta Regionis Rurum*, 20. 5–16.
- Nagyné Molnár, M. (2021): Pázmánd mentális térképe 2013–2020. *Acta Regionis Rurum*, 15. 90–99.
- Nagyné Molnár, M. (2022): Kognitív kutatások: falvaink tér-képe. *Acta Regionis Rurum*, 16. 15–25.
- Nagyné Molnár, M., Nagy, K. (2020): Tiszaladányi településkép. *Acta Regionis Rurum*, 14. 40–49.
- Tolman, E. C. (1948): Cognitive Maps in Rats and Men. *Psychological Review*, 55(4), 189–208.

Egyéb

https://www.wordclouds.com/?utm_source=chatgpt.com

1. kép. Jómódú polgári lét Újtelepen
Fotó: Nagyné Molnár Melinda (2024)

2. kép. Pusztulás Alsótelepen
Fotó: Nagy Kamilla (2024)

3. kép. Ikonikus helyek Egercsehiben: Patak-sor

Fotó: Nagy Kamilla (2024)

4. kép. Fontos emlékhely: a bányásmúzeum

Fotó: Nagy Kamilla (2024)

A cikkre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: CC-BY-NC-ND-4.0.

The article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license:
CC-BY-NC-ND-4.0.